

Inzetten op wandelen en zingeving in Groningen

Na commotie rond rapport nu aandacht voor inhoud

Vrijtijdseconomie moet een van de economische pijlers van Groningen worden. Daarbij moet wandelen en zingeving de kern zijn, maar moet er ook aandacht zijn voor de komst van vakantieparken en dagrecreatie. Daarbij moet de overheid een actieve sturende rol hebben. Dat stellen de auteurs van het rapport 'Zin in Groningen'. Hun rapport leidde eerst vanwege verkeerde beeldvorming tot veel commotie in Groningen, maar inmiddels is de storm geluwd en kan de aandacht weer naar de inhoud.

Tekst: Peter Bekkering en Ton Vermeulen

Voorgeschiedenis

Merlijn Pietersma, destijds nog werkzaam als projectleider bij Ginder, vertelt over de voorgeschiedenis van 'Zin in Groningen; marktfocus en -positionering voor een baanbrekend programma vrijetijdseconomie in de provincie Groningen.' "Wij kregen op een gegeven moment de opdracht van een illustre consortium, dat bestond uit de Provincie Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, Noorderpoort, Economic Board Groningen en Marketing Groningen. Ze vertelden ons dat Groningen aan het kijken was hoe ze de sociaaleconomische structuur naar de toekomst kunnen versterken nu de gaskraan is dichtgedraaid. Daarmee hingen vragen samen als 'waar gaan we ons geld mee verdienen?'; 'hoe worden we gelukkig in de toekomst?' en 'hoe blijven we gelukkig?'. Het Nationaal Programma Groningen had daarbij besloten dat de vrijetijdseconomie een van de in totaal vijf pijlers moest zijn. Het consortium had vervolgens een verkenning gedaan met daarin forse ambities en daaraan gekoppelde investeringsbedragen. Wij kregen de opdracht een baanbrekend verhaal te maken hoe we Groningen naar de toekomst toe gaan positioneren, zodat het een aantrekkelijkere bestemming wordt voor bezoekers van verder weg. Hoofddoel daarbij was dat wij Groningers door ons open te stellen voor bezoekers van buiten uiteindelijk een prettiger woon- en leefklimaat krijgen." Joost Gieling, adviseur en onderzoeker vrijetijdseconomie bij Ginder, vult aan: "Die laatste toevoeging is heel relevant. Het ging erom dat alle Groningers direct of indirect baat moesten hebben bij de vrijetijdssector. De sector was dus geen doel op zich, maar werd nadrukkelijk gezien als middel om brede welvaart aan te jagen en om positieve impact te maken." En dat heeft nog een ander voordeel, zegt Gieling: "De mentale component. Als jij je als stad, regio of dorp openstelt en gastvrijer bent, gaat de gemeente ook investeren in de publieke ruimte. De straatlantaarns worden aangepakt en er komt er een nieuw trottoir. Het wordt een opgeruimd huis, waar gasten in ontvangen worden. Dat doet ook iets met de bewoners: die worden in zo'n huis zelfbewust, tevreden en trots. Voor mij is dat mentaal effect nog belangrijker dan het cafeetje wat openblijft."

Inspirerende omgeving

Han Verheijden, senior consultant vrijetijdseconomie, knikt. Hij heeft in het verleden in de praktijk gezien dat dit effect daadwerkelijk optreedt. "Op het moment dat de veenkoloniale wateren werden opgeknapt en de bruggen en de sluizen weer opengingen, zag je dat er weer boten en fietsers naar het gebied kwamen. Vaak waren dat Groningers uit de omgeving. Je zag ook dat ze optimistischer werden en dat mensen in plaatsen als Oude en Nieuwe Pekela hun huizen gingen opknappen. Het effect komt daarmee niet zozeer door het geld, maar veel meer omdat je als inwoners een omgeving om je heen krijgt die je inspireert om ook weer

iets aan je eigen omgeving te doen." Het voorbeeld toont voor Verheijden het belang van recreatie en vrijetijdsbesteding aan. "Als voorzieningen op dat gebied verdwijnen in de Groningse plattelandsomgeving, verschaalt ook de eigen vrijetijdsbesteding van de plattelanders. En dat is niet goed voor het wonen en werken daar. Daarom is het zo belangrijk om daar alert op te zijn."

"Wij denken dat in Groningen wandelrecreatie een prachtige aanvulling is op de vaarrecreatie in Friesland en de fietsrecreatie in Drenthe." - Han Verheijden

Om de trend positief om te buigen is toerisme een geschikt middel. Dat onderkende het consortium ook, zegt Verheijden: "Investeren in toerisme hoeft niet te leiden tot overtoerisme en overlast. Als je wel die suggestie wekt en spreekt van toestanden als in Amsterdam of Giethoorn, vind ik dat een pretentieuze en onjuiste vergelijking. Bovendien doet het onrecht aan de mensen die in de sector werken en die moeite doen hun bedrijven overeind te houden." Verheijden zet het bovendien in perspectief: "In 90 procent van de gebieden in Nederland is er geen probleem." Hij haalt ook twee gebieden aan – Flevoland en de Oostelijke Mijnstreek in Zuid-Limburg, het huidige Parkstad – die als goed voorbeeld kunnen dienen: "In beide gebieden was geen of amper toerisme en vervolgens is er met overheidsacquisitie en overheidsbevordering voor gezorgd dat er projecten kwamen die ertoe deden en waar mensen die er woonden ook gebruik van maakten. Dat gebeurde zonder dat mensen veel klaagden over drukte."

Commotie

Artikelen in het Dagblad van het Noorden eind augustus 2024 over het rapport leidden tot veel commotie. In de artikelen werd gesproken over massatoerisme en de komst van grote attracties zoals De Efteling, luxe vakantieparken en hotels met duizenden slaapplekken. Gieling probeert een verklaring voor de commotie te vinden: "De betreffende journalist heeft in het rapport zaken gelezen waarvan hij dacht dat het met massatoerisme te maken had. Het klinkt namelijk op papier voor een leek best heftig: verdubbeling marktaandeel en 9.000 bedden erbij. In de praktijk valt het echter mee: het betekent 2.000 eenheden erbij, de omvang van een paar stevige campings in een provincie waar amper iets is." Daar komt bovendien nog iets bij: "In de provincie Groningen speelt een discussie waar ons rapport niets mee van doen heeft: het opkopen van jaarplaatsenparken. Door die discussie leeft bij sommige politieke partijen al het gevoel dat het grootkapitaal naar Groningen komt en de gewone man van de jaarplaatsenparken verdrijft. Ons rapport versterkt dat beeld voor die groep nog verder." Pietersma vult aan: "Een bepaalde groep in de politiek heeft het rapport bewust gelekt en het geframed naar de journalist als massatoerisme. De journalist heeft dat niet gecheckt en heeft dat overgenomen. Bovendien heeft hij geen wederhoor bij ons gepleegd. Dat erkent hij allemaal zelf ook. Daarmee doe je echter iedereen tekort. Na het artikel gaat het bovendien helemaal los op sociale media, vaak met mensen die in het verleden teleurgesteld zijn. Dat alles gebeurt zonder dat iemand het rapport gelezen heeft en heeft als gevolg dat de boodschap al besmet is voordat iemand het gelezen heeft."

Groningen als wandelprovincie

Dat is niet terecht, aldus Verheijden: "De eerste pagina's gaan alleen maar over het authentieke Groningse landschap. Over Noord-Groningen met prachtige middeleeuwse kerkjes op oude terpen in eeuwenoude landschappen en waarbij de sfeer van de Camino, verstillig, spiritualiteit en geestelijke ontspanning centraal staat. Wij denken dat de wandelrecreatie daar een prachtige aanvulling is op de vaarrecreatie in Friesland en de fietsrecreatie in Drenthe. Ons hele verhaal is daarop gebaseerd. Het is bovendien iets waar alle critici

Joost Gieling.

Merlijn Pietersma.

Han Verheijden.

Grasnapolsky Festival in strokartonfabriek de Toekomst in Scheemda, Oldambt.

van ons rapport juist om vragen. Wel moet je gaan kijken hoe je dat verhaal economisch mogelijk kunt maken door een aantal componenten toe te voegen die het toerisme mogelijk maken. Als ik namelijk in Breda woon en in Noord-Groningen wil gaan lopen, heb ik wel een bed nodig en moet ik ergens kunnen gaan eten. Je moet kortom randvoorwaarden creëren om de bezoekers te ontvangen." Het is de reden dat Verheijden de commotie over het rapport betreurt: "Het is heel schadelijk voor Groningen omdat een fantastische kwaliteit op deze manier buiten de discussie wordt geplaatst. Eigenlijk hoop ik dat de sector nu opstaat en zegt: we gaan wel op deze weg door en gaan daarover met elkaar van gedachten wisselen."

Beeldvorming

Gieling heeft na de publicaties veel reacties gehad van ondernemers en organisaties uit de vrijetijdsector: "Ze hadden ons rapport en ons interview met het Dagblad gelezen en kregen inspiratie om ideeën en initiatieven te ontwikkelen of door te ontwikkelen. Je zag ook dat ze door de ontstane beeldvorming rond het rapport heen prikten." Verheijden betwijfelt of dat ook voor de inwoners geldt: "Ik ben bang dat de burger die niet bekend is met toerisme, maar wel leest over de problemen die toerisme in bijvoorbeeld Amsterdam, Giethoorn en Valkenburg veroorzaakt, angstig ervoor wordt. Terwijl het helemaal niet de bedoeling van ons of van het bestuur is om vormen van massatoerisme die overlast geven te bevorderen. Het enige dat wij willen is balans terugbrengen in de plattelandsontwikkeling en in de economie van

Groningen. Vrije tijd speelt daarbij een normale en zeker geen dominante rol, op een manier waarbij de Groninger er profijt van heeft. Ik vind het zeer te betreuren als partijen bewust proberen een ander beeld te framen dat burgers angst aanjaagt."

"Doordat het uiterste, totaal onrealistische beeld van overlast gevend massatoerisme is neergezet, is iedereen wel wakker." - Merlijn Pietersma

Pietersma ziet in alle commotie ook een kans. "Als de partijen met de sector er nu in slagen om de discussie evenwichtig te voeren op basis van feiten, kan het door de attentiewaarde die het onderwerp door de commotie heeft gekregen misschien wel ten goede keren. Doordat het uiterste, totaal onrealistische beeld van overlast gevend massatoerisme is neergezet als angstbeeld is iedereen namelijk wel wakker." Gieling knikt: "Na de eerste commotie en een erop volgend artikel dat het beeld corrigeerde, hebben we veel reacties gekregen van Groningers die aangaven dat ze na het eerste

Wandelroute Ommetje Middelstum. Foto: Stella Dekker.

artikel te snel gereageerd hadden en dat ze ons na het tweede artikel goed konden volgen."

Het trio heeft wel duidelijk lessen geleerd uit het gebeurde. Verheijden: "We zouden de volgende keer allereerst de opdrachtgever adviseren zelf de lead te nemen in de communicatie. Daarbij moeten ze transparant zijn over de bedoeling van het rapport – een inspirerend document als bouwsteen voor beleid – en de publieke discussie organiseren."

Het rapport

Alle commotie neemt ondertussen niet weg dat het rapport veel behartenswaardige elementen bevat. Gieling gaat daarom in op de kern van de analyse van het rapport. "Uit de feiten en cijfers bleek al snel dat er momenteel in aanbod en vraag niet veel is in Groningen. Daarna zijn we gaan kijken hoe we de potentie kunnen verzilveren op een schaal die past bij Groningen. Dat leidde al snel naar het idee van de Camino Groningen. Het sluit namelijk goed aan bij de Groninger kwaliteiten, trends en ontwikkelingen die er al zijn. Er is al een Pieterpad, er is al een aantal pelgrimsroutes en er is al een middeleeuws landschap met erfgoed en kerken. Het moet echter wel verder worden ingekleurd en er moet een professionaliseringsslag worden gemaakt. Daarbij moet alles gebeuren rond de kern van wandelen en zingeving." Vervolgens maakten de auteurs een inventarisatie met als doel dat elke Groninger moet gaan profiteren van de vrijetijdseconomie: "Als je dit wilt, is het dan voldoende als er een aantal B & B's en minicampings bij komen? De conclusie was dat daarvoor iets meer volume nodig is. Daarbij hebben we

gekeken naar de twee eerdergenoemde gebieden, Parkstad en Flevoland, die net als Groningen ook niet beschikten over de traditionele toeristische kwaliteiten en het daarom zelf zijn gaan creëren."

Drie scenario's

De auteurs onderscheiden in het rapport drie scenario's. Daar waar het eerste scenario – de Camino Groningen – echt uitgaat van de al aanwezige specifieke kwaliteiten, zijn de andere twee geïnspireerd door Flevoland en Parkstad. Scenario 2 gaat uit van ruimte voor short breaks en kijkt daarbij naar Flevoland, waar is ingezet op de komst van vakantieparken. In dit scenario willen de auteurs het wel doen op een manier die past bij Groningen. Bovendien willen ze een nieuwe norm neerzetten. Gieling: "Dat betekent vakantieparken die voldoen aan de huidige standaarden van duurzaamheid en biodiversiteit. Met fiets- en wandelpaden die er doorheen lopen en op een manier waarbij vakantieparkbezoekers bestedingen doen in de naburige dorpen. Daarnaast is ook in dit scenario wandelen en zingeving de basis." Scenario 3 is geïnspireerd op Parkstad, waar is ingezet op het aantrekken van dagrecreatie. Gieling: "In Parkstad is een cluster van dagattracties gerealiseerd en in het kielzog daarvan zijn er ook hotels gekomen. In dit scenario kun je voor Groningen inzetten op dagrecreatie en in het kielzog daarvan ook op fietspaden, wandelpaden, vaarroutes en wellness zodat er voldoende te doen is. Nu zijn ketens van vakantieparken nog niet ingestapt op Groningen omdat ze twijfelen of er voldoende te doen is voor mensen die een week op de

camping staan. Ook in dit scenario blijft wandelen en zinging overigens de basis." In scenario 3 is het ook een optie om één grote dagattractie neer te zetten, die jaarlijks een half miljoen bezoekers treft. Gieling: "Daarbij heb je het over een dagattractie die ook bovenregionaal bezoekers trekt. In ons rapport hebben we geadviseerd om dit te ontwikkelen in de lijn van de theater- en festivaltraditie die in Groningen al bestaat."

Actieve sturende overheid

De auteurs adviseren in het rapport om in Groningen een mix te maken van de drie scenario's. Gieling: "We zeggen: begin met scenario 1 en ontwikkel in het kielzog daarvan ook de scenario's 2 en 3."

Verheijden vindt dat gemeenten en provincie naar aanleiding van het rapport het niet aan het bedrijfsleven moeten overlaten: "Als dat kon, was dat al gebeurd." Hij pleit voor een actieve sturende overheid en verwijst naar Flevoland om aan te geven hoe de overheid haar rol kan pakken: "Daar is de Rijksdienst IJsselmeerpolders aan de slag gegaan en heeft zelf locaties verworven en ontwikkeld. Die locaties zijn vervolgens landschappelijk en infrastructureel aantrekkelijk gemaakt voor de markt." Ook Parkstad is een goed voorbeeld: "Daar hebben gemeentelijke overheden een actieve rol gespeeld om bedrijven als Snowworld en Dierenpark Gaia ZOO naar de regio te halen en daar ook investeerders bij betrokken."

Voor al deze plannen is overheidsgeld nodig om locaties te verwerven en om een organisatie op te zetten die de ontwikkeling begeleidt. Pietersma noemt nog een besteding: "Het geld moet ook gebruikt worden voor het borgen van

Gronings cultureel erfgoed. De overheid kan bijvoorbeeld prachtige middeleeuwse kerken, waar niet meer in gekerkt wordt, verwerven, herbestemmen en in erfpacht uitgeven aan marktpartijen. De marktpartijen gaan dat namelijk niet uit zichzelf doen." Hij hoopt ook op een ander effect: "Dat je in dorpen bottom-up initiatieven krijgt van mensen die met zulke panden aan de slag willen. Daardoor gaat het verenigingsleven eveneens floreren." Gieling ziet het nog breder: "Het pand kan worden ingezet voor toeristen en verenigingsleven, maar kan daarnaast functioneren als dorps huis. Op die manier heeft een exploitant verschillende inkomstenbronnen."

Bron van inspiratie

Verheijden hoopt dat het rapport gezien wordt als realistische bron van inspiratie. "Daarbij hoop ik dat feiten en visie objectief worden opgepakt. Natuurlijk hoeven al onze initiatieven niet voor 100 procent te worden opgevolgd, maar het zou doodzonde zijn als het in een taboe-laetje verdwijnt. Daarom ben ik ook blij met de opmerking van Gieling eerder in het gesprek die aangaf dat ondernemers en organisaties uit de vrijetijdssector inspiratie uit het rapport halen om initiatieven te ontwikkelen."

Daarbij heeft Groningen om verschillende redenen een gunstige uitgangspositie, vindt het trio. Er zijn middelen beschikbaar uit de aardgasbaten en er kan geleerd worden uit ervaringen elders in Nederland hoe het wel en niet kan. Pietersma sluit daarom af met een oproep aan alle partijen om met het rapport aan de slag te gaan: "Nu is het momentum voor de take-off, om naar de landingsbaan te taxiën en aan de slag te gaan. Zo'n mooie kans komt er niet snel meer." &

ZIN IN GRONINGEN

MARKTFOCUS EN -POSITIONERING VOOR EEN
BAANBREKEND PROGRAMMA VRIJETIJDSECONOMIE
IN DE PROVINCIE GRONINGEN

20-10-2023

Opdrachtgevers: **ECONOMIC BOARD GRONINGEN** **MARKETING GRONINGEN**

Noorderpoort **provincie groningen**

 GINDER
komt het tot leven

© Marketing Groningen, Beeldbank Groningen